

Asia: VN/20721/2023

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työttömyysturvalain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Lausuttavaa palkansaajan työssäoloehdon pidentämistä koskevasta muutoksesta? (TTL 5 luku)

Työssäoloehdon pidentäminen kuudesta 12 kuukauteen siirtää työttömiä työnhakijoita perus- tai ansiopäivärahalta työmarkkinatuella eli käytännössä vähentää työttömän käytettävissä olevien tulojen määrää. Muutos heikentää merkittävästi erityisesti määräaikaisissa ja osa-aikaisissa työsuhteissa olevien taloudellista tilannetta ja kohdistuisi merkittävältä osin naisiin.

Takuusäätiö esittää erityisen huolensa suunniteltujen muutosten yhteisvaikutuksesta yksinhuoltajille ja lapsiperheille. Lapsiperheköyhyydellä on moniulotteisia ja pitkäkestoisia haitallisia vaikutuksia lasten ja nuorten hyvinvointiin ja tulevaisuuden näkymiin. Myös nuorille, työmarkkinoille ensimmäistä kertaa tuleville, ja muille työmarkkinoilla heikommassa asemassa oleville, muutos on merkittävä heikennys.

Lausuttavaa palkansaajan työssäoloehdon kertymistä koskevista muutoksista? (TTL 5 luku ja asetusmuutokset)

Minimiansaintamäärien asetannassa on otettava huomioon erityisesti minimipalkka-aloilla lyhyt- tai osa-aikaisesti tai kausiluonteisesti työskentelevät. Vähäisten tuntimäärien tekeminen voi johtua esimerkiksi terveydentilasta tai perhetilanteesta, mutta toisaalta myös tarjolla olevista työtunneista. Tavoitteena on kuitenkin tehdä kaiken työn vastaanottamisesta kannattavaa, joten siihen ei tule rakentaa uusia kannustinloukkuja.

Lausuttavaa ansiopäivärahan perusteena olevan palkan määrittelystä? (TTL 6 luku ja asetusmuutokset)

Ei lausuttavaa.

Lausuttavaa TTL 5 ja 6 luvun muutosten vaikutuksesta työttömyysetuuden maksamisen työvoimapolitiittisiin edellytyksiin? (TTL 2 ja 2 a luku sekä 14 luvun 1 c §)

Ei lausuttavaa.

Lausuttavaa työttömyysetuuden sovittelun suojaosasta luopumisesta? (TTL 4 luku)

Suojaosa on toiminut kannustimena vastaanottaa työtä, myös lyhyt- tai osa-aikaista, kun täysiaikaista työltä ole tarjolla tai sitä ei ole mahdollista tehdä oman elämäntilanteen tai esimerkiksi terveydentilan takia. Tällä on taloudellisen hyödyn lisäksi myönteisiä sosiaalisia ja hyvinvointia edistäviä vaikutuksia. Suojaosan poistamisen vaikutukset kohdistuvat erityisesti naisiin ja jo valmiiksi heikoimmassa asemassa oleviin. Suojaosan poisto heikentää työllisyyttä eikä ole varmuutta, että se lisää täysiaikaisen työn tarjontaa.

Lausuttavaa lapsikorotusten poistamisesta? (TTL 6 ja 7 luku)

Lapsikorotusta ei pidä poistaa. Korotuksen poistaminen pienentää perheiden käytettävissä olevia tuloja ja lisää taloudellista ahdinkoa. Lapsiperheköyhyys lisääntyy entisestään, mikä lisää lasten ja nuorten pahoinvointia ja syrjäytymisriskiä. Lapset kantavat huolta perheen toimeentulosta ja kokevat olevansa kustannuksia aiheuttava taakka vanhemmilleen. Myös lapsikorotuksen poistaminen kohdistuisi enemmän naisiin.

Lausuttavaa omavastuuajan pidentämisestä? (TTL 5 ja 7 luku)

Omavastuuajan pidentäminen heikentää työttömäksi jääneen taloudellista asemaa. Takuusäätiö näkee taloutta paikattavan kalliskorkoisilla luotoilla, mikä ei ole kohtuullinen tai kestävä ratkaisu toimeentulovajeeseen. Pidennyksen negatiiviset vaikutukset kohdistuvat ulosottovelallisiin ja heikoimmassa asemassa oleviin, joilla ei ole puskureita omavastuuajan varalle.

Lausuttavaa esityksen taloudellisista ja kansalaisvaikutuksista (ml. vaikutukset julkiseen talouteen, työllisyyteen ja kuntiin)?

Parhailtaan on vireillä monta etuuksia leikkaavaa esitystä, joiden yhteisvaikutusarviointi on puutteellista. Suunnitellut toimenpiteet kohdistuvat usein samoihin henkilöihin ja perheisiin ja lisäävät jo valmiiksi heikoimmassa asemassa olevien ahdinkoa. Lapsiperheköyhyys lisääntyy, samoin eriarvoisuus ja syrjäytymisriski.

Lausuttavaa muista vaikutuksista (ml. vaikutukset viranomaisiin ja yrityksiin)? TE-hallinnon henkilöstöä edustavaa tahoa pyydetään arvioimaan vaikutuksia TE-hallinnon henkilöstöön ja sen tehtäviin, erityisesti TTL 14 luku 1 c §:n osalta.

Suunnitteilla olevat leikkaukset heikentävät kuluttajien ostovoimaa entisestään. Kulutusta ja palvelujen käyttöä on pakko vähentää käytettävissä olevien tulojen pienentyessä. Kulutuksen leikkaantuminen heikentää yritysten kannattavuutta, vähentää työllistämismahdollisuuksia ja lisää konkurssiuhkaa.

Lausuttavaa siitä miten muutosten vaikutuksia voitaisiin seurata ja arvioida jälkikäteen?

Ehdotettujen muutosten tarkkoja taloudellisia vaikutuksia yksittäisen työttömän toimeentuloon tai käyttäytymiseen ei ole tässä esityksessä pystytty arvioimaan. Vaikka jälkikäteen seuranta ja vaikutusten arviointi on tärkeää muutostarpeiden kartoittamiseksi, niin vielä tärkeämpää on sääntelyn huolellinen valmistelu ja etukäteen tehtävä vaikutusarviointi. Näin erityisesti, kun samaan aikaan on vireillä monia heikoimmassa asemassa oleviin kohdistuvia leikkauksia ja heikennyksiä sosiaaliturvaan. Vahingot voivat olla kauaskantoiset ja mittavat, jos myöhemmin todetaan leikkausten lisänneen lapsiperheköyhyyttä, syrjäytyneiden tai itsemurhien määrää, mielenterveysongelmia ja työkyvyttömyyttä.

Lausuttavaa voimaantulosta ja siirtymäsäännöksestä?

Jos esitetyt muutokset, jotka ovat mittavat työttömyysetuuden hakijan näkökulmasta ja erityisesti tässä haastavassa taloudellisessa tilanteessa, toteutetaan, voimaantuloa tulee lykätä. Muutoksista on tiedotettava ajoissa ja selkeästi, jotta etuuden saajat voivat mahdollisuuksiensa mukaan varautua sosiaaliturvatason ja toimeentulonsa heikkenemiseen.

Muuta lausuttavaa esityksestä?

Työllisyysasteen nostaminen keinoin, jotka lisäävät ihmisten taloudellista ja sosiaalista hyvinvointia, on kannatettavaa. Nyt esitetyt leikkaukset kannustamisen sijaan lisäävät toimeentulo-, mielenterveys- ja velkaongelmia ja kohottavat syrjäytymisriskiä.

Backman-Grönqvist Minna
Takuusäätiö sr.